

**ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ Γ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ
ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΣΑΒΒΑΤΟ 4 ΜΑΪΟΥ 2019
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ**

A1. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των όρων:

α. Βενιζελισμός

β. Δηλιγιαννικό κόμμα

γ. Σύμβαση εμπορίου, εγκατάστασης και ναυτιλίας (1930)

Μονάδες 15

A2. Να αντιστοιχίσετε τους φορείς που ανέλαβαν το έργο της περίθαλψης και της αποκατάστασης των προσφύγων (Στήλη Α) με το περιεχόμενο της δραστηριότητάς τους (Στήλη Β). Δύο στοιχεία της Στήλης Β περισσεύουν.

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Ταμείο Περιθάλψεως Προσφύγων	α. Είχε ως αποστολή να εξασφαλίσει στους πρόσφυγες παραγωγική απασχόληση και οριστική στέγαση.
2. Υπουργείο Περιθάλψεως	β. Οργάνωσε τον επαναπατρισμό των προσφύγων μετά το τέλος του πρώτου διωγμού.
3. Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων	γ. Έκανε καθημερινά διανομή συσσιτίου στις πόλεις όπου ήταν εγκατεστημένοι πρόσφυγες.
4. Ανώτατο Συμβούλιο	δ. Ανέλαβε από τον Νοέμβριο του 1922 το έργο της προσωρινής στέγασης των προσφύγων.
5. Πατριαρχική Επιτροπή	ε. Θεσμοθέτησε για πρώτη φορά την περίθαλψη και για τις οικογένειες των εφέδρων και για τις οικογένειες των θυμάτων του πολέμου.
	στ. Αναθεωρούσε τις δηλώσεις των προσφύγων που ήταν ανακριβείς κατά τη διάρκεια της εκτίμησης των περιουσιών τους.
	ζ. Βοήθησε τους πρόσφυγες να αποκατασταθούν στα σπίτια και τις ασχολίες τους.

Μονάδες 10

- B1. α.** Ποια δημόσια έργα συνέβαλαν στην ανάπτυξη της ελληνικής ναυτιλίας κατά τον 19^ο αιώνα; (μον. 3)
- β.** Ποιοι ήταν οι παράγοντες που ανέστειλαν την πύκνωση του οδικού δικτύου στη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα; (μον. 3)
- γ.** Να αναφέρετε τους φορείς που ανέλαβαν τη χρηματοδότηση της κατασκευής του ελληνικού σιδηροδρομικού δικτύου τον 19^ο αιώνα. (μον. 6)

Μονάδες 12

- B2. α.** Ποια ήταν τα πολιτικά και οικονομικά αποτελέσματα της ήττας του Βενιζέλου στις εκλογές της 1^{ης} Νοεμβρίου 1920; (μον. 8)
- β.** Να αναφέρετε ονομαστικά τις βασικές θέσεις του Σοσιαλιστικού Εργατικού Κόμματος Ελλάδος (Σ.Ε.Κ.Ε.). (μον. 5)

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

Γ1. Αφού διαβάσετε τα κείμενα που ακολουθούν και σε συνδυασμό με τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφέρετε:

- α.** τις πολιτικές εξελίξεις στην Κρήτη από τις 22 Δεκεμβρίου 1909 έως και τη μετάκληση του Βενιζέλου από την Κρήτη στην Αθήνα, καθώς και τη συμμετοχή του στις εκλογές της 8^{ης} Αυγούστου 1910 και το αποτέλεσμα των εκλογών (μον. 13) και
- β.** τις εξελίξεις που σημειώθηκαν στο Κρητικό ζήτημα από την ανάληψη της πρωθυπουργίας του ελληνικού κράτους από τον Βενιζέλο έως και τις αρχές του 1912. (μον. 12)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Επιστολή Βενιζέλου προς τον Στρατιωτικό Σύνδεσμο

«Χαλέπα 22 Δεκεμβρίου 1909

Προς τον Αρχηγόν του Στρατιωτικού Συνδέσμου και τα μέλη της διοικούσης τον Σύνδεσμον επιτροπής

Αξιότιμοι Κύριοι,

Έλαβον την επιστολήν την οποίαν μου εκάματε την τιμήν να μου πέμψητε διά του λοχαγού κ. Κονταράτου. Ως τίθεται προ εμού το ζήτημα εν τη επιστολή ταύτη, αρνητική κατ' αρχήν απάντησις εκ μέρους μου δεν είναι επιτετραμμένη. Αλλά δεν δύναμαι, εξ άλλου, ουδέ κατ'

αρχήν να δηλώσω ότι είμαι έτοιμος να αναλάβω την αρχήν, εφ' όσον εγγυτέρα μελέτη της καταστάσεως δεν με πείση ότι το συμφέρον του Έθνους μου επιβάλλει τούτο ως επιτακτικόν καθήκον. Όπως δυνηθώ να προβώ εις την αναγκαίαν τούτου προκαταρκτικήν μελέτην, αναγκάζομαι να έλθω εις Αθήνας περί το τέλος της εβδομάδος, καίτοι επιμελώς απέφυγα μέχρι σήμερον το ταξείδιον τούτο και ήλπιζον ότι θα ηδυνάμην να αποφύγω αυτό μέχρι τέλους. Μετά του κ. Κονταράτου συνεννοήθην περί της ανάγκης όπως η έλευσίς μου μείνη άγνωστος εις τους πολλούς, όσον το δυνατόν επί πλείονας ημέρας.

Μετά πάσης τιμής
Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος»

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Η διεξαγωγή των εκλογών της 8^{ης} Αυγούστου επέτρεψε στις πολύμορφες αναζητήσεις στο κοινωνικό και ιδεολογικό πεδίο να επιδιώξουν την πολιτική τους καταξίωση στον χώρο της κοινοβουλευτικής ζωής. Φορείς νέων αιτημάτων και ριζοσπαστικών τάσεων δεν δίσταζαν να διεκδικήσουν τη λαϊκή ψήφο με την εκλογική προσωνομία του ανεξάρτητου. Επαγγελματικοί σύλλογοι και συντεχνιακές οργανώσεις έχριαν, για πρώτη φορά, υποψηφίους έξω από τα συγκροτημένα πολιτικά κόμματα. Μέσα στο ιδιόμορφο τούτο προεκλογικό κλίμα, τα κλαδικά αιτήματα εναλλάσσονταν με την επίκληση της ανάγκης για ριζικές πολιτειακές μεταβολές. Η μόνη προσπάθεια ευρύτερης συσσωματώσεως, πέρα από την κίνηση των «Αγροτικών» της Θεσσαλίας, εκδηλώνονταν εντούτοις γύρω από το πρόσωπο του Ελευθερίου Βενιζέλου. Νέοι άνδρες, εμπνευσμένοι από ζωηρή μεταρρυθμιστική διάθεση, αλλά και παλαιότεροι κάποτε πολιτευτές, αντίθετοι στα ήθη και την πρακτική της προγενέστερης κοινοβουλευτικής ζωής, εκπρόσωποι συχνά ριζικά δισταμένων πολιτικών θέσεων, έτειναν να αναζητήσουν στο πρόσωπο του Βενιζέλου τον αντιπροσωπευτικό φορέα του αιτήματος της πολιτικής αλλαγής.

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τόμος ΙΔ', σελ. 268-269

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Η συνείδηση της ανεπάρκειας των προϋποθέσεων, οι οποίες θα ήταν δυνατόν να επιτρέψουν την αποτελεσματική διεκδίκηση των εθνικών δικαίων στο στρατιωτικό ή το διπλωματικό πεδίο, ενίσχυσε τον Ελευθέριο Βενιζέλο στην απόφαση να καλλιεργήσει κλίμα υφέσεως στις σχέσεις με τους βαλκανικούς γείτονες και, ιδίως, την Τουρκία. Ο νέος Έλληνας πρωθυπουργός επιδίωκε, πράγματι, από το ένα μέρος να αποφύγει μια άκαιρη και ίσως μοιραία περιπέτεια, και από το άλλο να κερδίσει πολύτιμο χρόνο στην προσπάθεια για την ενίσχυση του ένοπλου δυναμικού της χώρας. Η άμεση συνειδητοποίηση της γενικότερης αυτής αναγκαιότητας εξηγεί τη συγκρατημένη και μετριοπαθή στάση του απέναντι στην επικυρίαρχη Τουρκία, στα τελευταία ιδίως χρόνια της πολιτείας του στην Κρήτη. Θα ήταν

ακόμη δυνατόν να υποστηριχθεί ότι, ευθύς μετά τον Ιούλιο του 1908, είχε προσωρινά τουλάχιστον συμμεριστεί τις τολμηρές ελπίδες ευρύτερων κύκλων του πανελληνίου για μια εποικοδομητική συνεργασία των δυο λαών στο πλαίσιο του φιλελεύθερου συντάγματος που επαγγελλόταν η νεοτουρκική επανάσταση και, κατ' επέκταση, στο επίπεδο των διακρατικών ελληνοτουρκικών σχέσεων.

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τόμος ΙΔ', σελ. 280

ΚΕΙΜΕΝΟ 4

«Δεν επιτρέπεται να θυσιασθούν τα κεκτημένα διά της σπουδής. Δεν είναι εντροπή διά την μικράν Κρήτην να μιμηθή μέγιστα έθνη και να υπομείνη. Ουδείς γνωρίζει τι εκπλήξεις θα προκύψουν εκ του ιταλοτουρκικού πολέμου. Οι Κρήτες λησμονούν ότι τίθενται αντιμέτωποι όχι μόνον της Τουρκίας και των Μεγάλων Δυνάμεων, αλλά και αυτού τούτου του ελευθέρου βασιλείου, του οποίου η κυβέρνησις δεν ευνοεί να αποδεχθή το κρητικόν πραξικόπημα και να έλθη εις άκαιρον ρήξιν με την Τουρκίαν. Συντόνως και άνευ απωλείας μιας ημέρας ασχολουμένη με την στρατιωτικήν συγκρότησιν της χώρας, η κυβέρνησις αξιοί όπως εις την γνώμην της προσαρμοσθή η γνώμη των πολιτικών αρχηγών της Κρήτης».

Μήνυμα του Ελ. Βενιζέλου προς τον Ραγκαβή, κυβερνητικό αντιπρόσωπο στα Χανιά.

Δ1. Λαμβάνοντας υπόψη τα κείμενα και τον πίνακα που ακολουθούν και σε συνδυασμό με τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφερθείτε:

α. στην κατάσταση της ελληνικής βιομηχανίας από τη δεκαετία του 1870 και μετά και στους λόγους για τους οποίους δεν μπόρεσε να αναπτυχθεί ως τα πρώτα χρόνια του 20^{ου} αιώνα (μον. 10)

β. στους όρους που συνέβαλαν στην ανάπτυξη της ελληνικής βιομηχανίας από τη δεκαετία του 1920 και μετά (μον. 10)

γ. στη συμβολή των γυναικών στην ελληνική βιομηχανία κατά τον 20^ο αιώνα (μον. 5)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Τη στιγμή που ο Τρικούπης ανήλθε στην εξουσία μέσα στη διεθνή και εσωτερική ύφεση, το σπουδαιότερο πρόβλημά του ήταν η διατήρηση και η ενίσχυση του ήδη υπάρχοντος παραγωγικού δυναμικού. Το δυναμικό αυτό ήδη υπήρχε στην Ελλάδα από την εποχή του Κουμουνδούρου. Ο Τρικούπης αγωνίσθηκε και επέτυχε να το συγκρατήσει κατά τη διάρκεια

που η κρίση έγινε ιδιαίτερα αισθητή στην Ελλάδα (1885-1888) και να το αναπτύξει στη συνέχεια. Χαρακτηριστικά αναφέρεται η περίπτωση του πλέον αντιπροσωπευτικού τύπου της ελληνικής βιομηχανίας, της κλωστοϋφαντουργίας. Τα 14 κλωστοϋφαντουργικά εργοστάσια που η Ελλάδα διέθετε το 1889, είχαν ιδρυθεί ήδη από το 1876.

Η διατήρηση αυτού του αριθμού μέσα από την κρίση ήταν μια επιτυχία του Τρικούπη. Η πρόοδος είναι ακόμη πιο αξιόλογη εάν λάβουμε υπ' όψη τη χρησιμοποιούμενη υποδύναμη των εργοστασίων αυτών: 512 ίπποι εν όλω στα 1876, έναντι 1.576 στα 1889. Γενικά, στην περίοδο 1880-1889, φαίνεται ότι δεν ιδρύθηκαν πολλές νέες βιομηχανίες, εκτός από τις αλευροβιομηχανίες, οι οποίες υπερδιπλασιάστηκαν (ακόμη μια ένδειξη της σημασίας της εγχώριας αγοράς, προς την οποία προσαρμόστηκε η βιομηχανική ανάπτυξη αυτής της περιόδου). Το σημαντικό γεγονός ήταν ότι οι ήδη υπάρχουσες βιομηχανίες διατηρήθηκαν, ενισχύθηκαν και μεγεθύνθηκαν. Το σύνολο της εγκατεστημένης υποδύναμης αυξήθηκε από 1867 ίππους το 1876, σε 10.000 το 1892, χωρίς όμως να αυξηθεί σχεδόν καθόλου ο αριθμός των επιχειρήσεων. Ομοίως αυξήθηκε το επενδυμένο σε βιομηχανικές εγκαταστάσεις κεφάλαιο, από 26 εκ. το 1875 σε 42 το 1892. Είναι έτσι προφανές ότι η δασμολογική προστασία ωφέλησε επιχειρήσεις που ήδη υπήρχαν. Όμως, βέβαια, έτσι ο δασμός κινδύνευε να χάσει τον «παιδαγωγικό χαρακτήρα» του και να καταλήξει στη συντήρηση δασμοβίων βιομηχανιών.

Ο ίδιος ο Τρικούπης είχε πλήρη επίγνωση του προβλήματος: «συναγωνίζεται ήδη παρ' ημίν η εγχώρια βιομηχανία κατεργασίας του βάμβακος προς την εξωτερικήν, (όμως) δεν συναγωνίζεται επί ίσοις όροις τοις πρέπουσιν, ως θα ήτο επιθυμητόν, δεν συναγωνίζεται ελεύθερα, αλλά χάρις εις το βαρύτατον εισαγωγικόν τέλος, υπερβαίνον τα όρια επιτρεπομένου, διότι βιομηχανία επιτυχάνουσα επί επιβαρύνσει του λαού εν τοιούτω μέτρω αμφίβολον αν είναι ωφέλιμος εις την χώραν. Αλλ' οπωσδήποτε συνετέλεσεν ο βαρύτατος δασμός, όπως δοθή η πρώτη ώθησις εις την εγχώριαν βιομηχανίαν και ίσως βαθμηδόν ήδη δυνηθώμεν να λάβωμεν υπ' όψιν και τα συμφέροντα του καταναλωτού, περιορίζοντες ό,τι το υπέρογκον ενέχει η φορολογία».

Κ. Βεργόπουλος, Κράτος και οικονομική πολιτική στον 19ο αιώνα, 1978, σελ. 149-150.

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Πέρα από τη γεωργία και την κτηνοτροφία εξαιρετικά μεγάλη ήταν η συμβολή των προσφύγων στην ελληνική βιομηχανία, γιατί πολλοί πρόσφυγες είχαν πείρα από βιοτεχνικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις και γιατί οι πρόσφυγες ήταν φτηνό, εξειδικευμένο και έμπειρο εργατικό προσωπικό. Οι πρόσφυγες βιομήχανοι, που δεν ήταν λίγοι, πρόσφεραν τις μοντέρνες γνώσεις τους στην ανάπτυξη της ελληνικής βιομηχανίας. Το παράδειγμα των βιομηχανιών της Σμύρνης νομίζω ότι είναι καθοριστικό, για να σχηματίσουμε μια ολοκληρωμένη εικόνα της πραγματικής κατάστασης. Από τα 390 βιομηχανικά εργοστάσια της πόλης και της περιοχής

τα 344 ανήκαν σε Έλληνες. Πολλοί από αυτούς μπόρεσαν και μετέφεραν μέρος της περιουσίας τους στην Ελλάδα και μ' εκείνη τη μαγιά ξαναδημιούργησαν μεγάλες βιομηχανικές μονάδες.

Έτσι, στην πρώτη δεκαετία της προσφυγιάς ο αριθμός των βιομηχανικών και βιοτεχνικών επιχειρήσεων υπερδιπλασιάστηκε. Ο αριθμός των εργατών στα εργοστάσια αυξήθηκε κατά 175%. Στους περισσότερους κλάδους της μεταποίησης η παραγωγή τετραπλασιάστηκε. Πολλοί νέοι κλάδοι προστέθηκαν στην ελληνική βιομηχανία από τους έμπειρους πρόσφυγες. Δεν υπήρξε βιομηχανικός κλάδος, στον οποίο η προσφυγική επιχειρηματικότητα να μην δημιούργησε πηγές εφοδιασμού της εσωτερικής αγοράς. Η παραγωγή ταπήτων, η μεταξουργία, η βιομηχανία πλαστικών υλών, η βιομηχανία εσμαλτωμένων ειδών ήταν προσφορά των προσφύγων στην ανόρθωση της ελληνικής οικονομίας και στην απεξάρτησή της από το εξωτερικό. Ακόμη, η σταδιακή αλληλοσυμπλήρωση των δυο ομάδων, γηγενών και προσφύγων, στο πεδίο της βιομηχανικής δράσης βοήθησε ευεργετικά και τις δύο ομάδες αλλά και την εθνική οικονομία.

Κ. Βακαλόπουλος, Νεοελληνική Ιστορία (1204-1940), Θεσσαλονίκη 1990, σελ. 448-449

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Η ταπητουργία ειδικότερα, ένα εντελώς νέος για την Ελλάδα κλάδος, ενισχύθηκε σημαντικά, επειδή αφορούσε ιδίως τις γυναίκες, που πλειοψηφούσαν στον προσφυγικό πληθυσμό -υπολογίζονταν σε 50.000 περίπου οι τεχνίτριες που είχαν έλθει από την Μικρά Ασία- αλλά και, το κυριότερο, επειδή μπορούσε να αναπτυχθεί με το σύστημα της κατ' οίκον εργασίας. Μέχρι το 1926 είχαν συσταθεί 80 εργαστήρια ταπητουργίας ενώ το 1927 οι εργαζόμενοι στον κλάδο (μαζί με την κατ' οίκον εργασία) υπολογίζονταν σε 11.000 συνολικά με 5.600 αργαλειούς. [...]

Η διόγκωση των αστικών κέντρων επέφερε σημαντικότερες αλλαγές και στη γυναικεία εργασία. Ένα νέο προλεταριάτο δημιουργήθηκε, καθώς οι γυναίκες, οι οποίες αποτελούσαν την πλειονότητα των προσφύγων εντάχθηκαν στον ενεργό πληθυσμό απασχολούμενες κυρίως στους τομείς της μεταποίησης και των υπηρεσιών. Το 1930 οι γυναίκες αποτελούσαν το 83% των εργατών στην κλωστοϋφαντουργία, το 72% των εργατών στην καπνοβιομηχανία και το 71% στη βιομηχανία ετοιμών ενδυμάτων της πρωτεύουσας.

Βασίλης Πατρώνης, Ελληνική Οικονομική Ιστορία, Οικονομία, Κοινωνία και Κράτος στην Ελλάδα (18ος-20ος αιώνας), Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα, σελ. 182-186, www.kallipos.gr

ΠΙΝΑΚΑΣ

Μια χούφτα πόλεις συγκεντρώνουν το 66% των εγκαταστάσεων της βιομηχανίας και το 82% των εργατών (η βιομηχανία στα 1875)

Πόλη ή ομάδα πόλεων	Καταστήματα (%)	Ιπποδύναμη (%)	Εργάτες (%)	Μέση υποδύναμη (ΑΙ ανά κατάστημα)	Μέσο μέγεθος (εργάτες ανά κατάστημα)
Πειραιάς	28,0	40,0	34,0	25	54
Ερμούπολη	13,1	13,8	25,4	18,5	86
Πάτρα	12,2	9,3	8,2	13	30
Αθήνα	7,5	6,5	5,3	15	31
Καλαμάτα	<u>5,6</u>	<u>3,7</u>	<u>9,5</u>	11,5	76
Σύνολο					
(5 πόλεις)	66,4	73,6	82,4	19	55
Επτάνησος (4 πόλεις)	11,2	11,5	6,7	18	26
Άλλες πόλεις (15)	<u>22,4</u>	<u>14,9</u>	<u>10,9</u>	11,5	14
	100,0	100,0	100,0		
Σύνολο σε απόλυτους αριθμούς	107	1857-1890	4753-4858	17,5	45

Χρ. Αγριαντώνης, Οι απαρχές της εκβιομηχάνισης στην Ελλάδα τον 19^ο αιώνα, Ιστορικό Αρχείο Εμπορικής Τράπεζας της Ελλάδος, Αθήνα 1986, σελ.210

Οδηγίες προς υποψηφίους

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). Να **μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Καμιά άλλη σημείωση δεν επιτρέπεται να γράψετε.**
3. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
4. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας σε όλα** τα θέματα.
5. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό διαρκείας και μόνον ανεξίτηλης μελάνης.**
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ